

Európsky dohovor o ľudských právach v slovenskom ústavnom poriadku

Radoslav Procházka*

V oznámení č. 209/1992 Zb. vydanom 18. marca 1992 oznámilo Federálne ministerstvo zahraničných vecí Českej a Slovenskej Federatívnej republiky (ďalej len „ČSFR“), že 21. mája 1991 bol v Madride v mene ČSFR podpísaný Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd v znení protokolov č. 3, 5 a 8, dojednaný v Ríme 4. novembra 1950 (ďalej len „dohovor“) a ďalšie zmluvné dokumenty na dohovor nadväzujúce. V oznámení č. 79/1994 Z.z. Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky oznámilo, že dňa 30. júna 1993 Výbor ministrov Rady Európy potvrdil so spätnou platnosťou od 1. januára sukcesiu Slovenskej republiky do mnohostranných zmlúv, ktorých zmluvnou stranou bola ČSFR, deponovaných u generálneho tajomníka Rady Európy a otvorených na prístup len členskými štátmi Rady Európy. Jednou z týchto zmlúv bol aj dohovor. V Slovenskej republike (a zároveň aj v Českej republike) tak dohovor nedávno „oslávil“ desiate výročie svojej aplikability v bývalej ČSFR a jej nástupníckych štátoch. Nielen pri tejto príležitosti sa 2. mája 2002 konal na pôde Právnickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne okrúhly stôl, ktorého cieľom bolo zmapovať súčasnú podobu uplatňovania dohovoru v ústavných systémoch Českej republiky a Slovenskej republiky, s dôrazom na rozhodovaciu činnosť orgánov aplikácie práva. Tento článok je upravenou verziou príspevku predneseného autorom počas onoho okrúhleho stola a pojednáva o uplatňovaní dohovoru v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Jeho zámerom nie je poskytnúť vyčerpávajúcu analýzu všetkých aspektov postavenia dohovoru v slovenskom ústavnom systéme, ale ponúknuť prehľad kľúčových výkladových a aplikačných modalít vzťahujúcich sa k pôsobnosti dohovoru v právnom poriadku Slovenskej republiky.

1. VŠEOBECNÝ RÁMEC UPLATŇOVANIA DOHOVORU

Základné kontúry uplatňovania dohovoru vyčerpávajú z Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). V období pred nadobudnutím účinnosti jej poslednej zmeny a doplnenia – ústavného zákona č. 90/2001 Z.z. (ďalej len „novela ústavy“) – sa na dohovor vzťahoval čl. 11 ústavy, v zmysle ktoré-

ho medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom mali prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečovali väčší rozsah základných práv a slobôd. S účinnosťou od 1. júla 2001 upravuje postavenie medzinárodných zmlúv v slovenskom ústavnom poriadku čl. 7 ústavy. Podľa čl. 7 ods. 5 ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách majú spolu s niektorými ďalšími typmi medzinárodných zmlúv prednosť pred zákonmi. Ústavodarca teda zrušil ono kvalifikujúce ustanovenie, podľa ktorého zabezpečenie väčšieho rozsahu práv a slobôd bolo podmienkou prednosti medzinárodných zmlúv pred zákonmi. Táto kvalifikácia však napriek tomu zostala zachovaná v prípade dohovoru, nakoľko v zmysle čl. 154c ústavy medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené pred nadobudnutím účinnosti novely ústavy majú prednosť pred zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah práv a slobôd.

Istú zmenu v spôsobe a rozsahu uplatňovania dohovoru však novela ústavy predsa len priniesla. V období pred nadobudnutím účinnosti novelizovaného znenia čl. 127 ústavy (1. 1. 2002) bolo na dohovor ako na štandard konkrétnej kontroly ústavnosti možné odkázať len v spojení s niektorým z korešpondujúcich ustanovení ústavy. Podania v oblasti individuálnej ochrany práv a slobôd, ktoré namietali výlučne porušenie dohovoru boli preto odmietané, pretože podľa vtedajšieho názoru ústavného súdu „medzinárodné dohovory o ľudských právach nemožno považovať za súčasť ústavného práva. Preto ochrana práv a slobôd z nich vyplývajúcich nemá povahu ochrany ústavnosti. Ústavný súd je orgánom ochrany ústavnosti. V dôsledku toho ústavný súd nemá právomoc konať o ochrane práv a slobôd, ak subjekt práva namietne porušenie medzinárodného dohovoru bez toho, aby sa zároveň uchádzal aj o ochranu základného práva alebo slobody zaručených Ústavou Slovenskej republiky.“¹ Súčasné znenie ústavnej úpravy v relevantnej časti hovorí o možnosti namietat „porušenie základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy ...“. Domnievame sa, že za týchto podmienok je možné namietat porušenie dohovoru aj samostatne, bez väzby na do-

* Mgr. Radoslav Procházka, JSD., Ústavný súd Slovenskej republiky, Právnická fakulta Trnavskej univerzity

¹ Uznesenie ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 91/99 (Zbierka názorov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, č. 95).

máci ústavný pendant. Nasvedčuje tomu i rozhodnutie ústavného súdu prijať na ďalšie konanie návrh okresného súdu na začatie konania o súlade právnych predpisov, v ktorom tento namietol nesúlad predmetného ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku výlučne s právom na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.² Rozdiel medzi abstraktnou a konkrétnou kontrolou ústavnosti sa v tomto prípade nejaví ako natoľko významný, aby na jednej strane odôvodnil možnosť namietat nesúlad právneho predpisu výlučne s dohovorom a na strane druhej neumožnil namietat samostatné porušenie dohovoru individuálnym právnym aktom alebo iným opatrením či zásahom s účinkami *inter partes*.

2. DOHOVOR AKO „ŽIVÉ“ PRÁVO

2.1 Skutočnú, „živú“ podobu uplatňovania dohovoru bezprostredne nevytvára normatívny text ústavy, ale predovšetkým judikatúra ústavného súdu. Tá sa o dohovor opiera v dvoch prípadoch – v prípade, že je namietané porušenie dohovoru, a v prípade, že je namietané porušenie ústavy v časti, v ktorej zneníu ústavy v tom či onom rozsahu zodpovedá aj text dohovoru. V oboch prípadoch sa dohovor uplatňuje v rozsahu vychádzajúcom z judikatúry ESEP.³ V tejto súvislosti je ale zaujímavé, že predovšetkým v období rokov 1994–1998 – z dôvodov, ku ktorým sa vrátíme v závere článku – vychádzal ústavný súd z judikatúry ESEP aj v prípadoch, keď porušenie dohovoru vôbec nebolo navrhovateľmi namietané.⁴

Vysvetlenie uplatňovania dohovoru aj mimo sféry jeho bezprostrednej pôsobnosti nachádzame vo výkladovej schéme, v zmysle ktorej „práva a slobody zaručené medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách vo vzťahu k ústave majú podporný význam predovšetkým pri podávaní výkladu ústavy.“⁵ Tento doktrínálny postoj možno objaviť aj v sentencii, podľa ktorej „pri vymedzení obsahu ústavou zaručených práv a slobôd ústavný súd prihliada, pokiaľ to ústava nevyklučuje, na znenie príslušných medzinárodných zmlúv a judikatúru k nim sa vzťahujúcu.“⁶ Alebo ešte inak, „výklad dohovorom zaručených práv a slobôd Európskym súdom pre ľudské

práva je jednou z orientačných smerníc, prostriedkom ktorých ústavný súd postuluje normatívny obsah súvisiacich práv a slobôd zaručených ústavou.“⁷ Na túto výkladovú schému si zvykli aj navrhovatelia, ktorý tvrdenia o porušení ústavy často dokladajú práve judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESEP“) a vo vlastnom výklade ústavy sa opierajú o výklad korešpondujúcich ustanovení dohovoru sprostredkovaný judikatúrou ESEP.

2.2 Príklon ústavného súdu k vyššie popísanej výkladovej schéme získal v niektorých konkrétnych prípadoch mimoriadne striktné konotácie. Vo veci sp. zn. I. ÚS 49/01 napríklad ústavný súd uviedol, že „dohovor a judikatúra k nemu sa vzťahujúca predstavujú pre vnútroštátne orgány aplikácie práva záväznú výkladovú smernicu pre výklad a uplatňovanie zákonnej úpravy jednotlivých komponentov práva na súdnu a inú právnu ochranu ... a tým normujú rámec, v ktorom je pred týmito orgánmi možné sa domáhať rešpektovania jednotlivých aspektov práva na spravodlivý proces.“ K tomuto záveru dospel ústavný súd systematickým výkladom už spomínaného ustanovenia čl. 154c ústavy v spojení s čl. 152 ods. 4 ústavy, podľa ktorého výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou. Zároveň platí konštantne judikované pravidlo, že ústavu nemožno vykladať spôsobom zakladajúcim porušenie medzinárodnej zmluvy o ľudských právach, pokiaľ je Slovenská republika účastníkom takejto zmluvy.⁸

Na jednej strane je zrejmé, že takáto prax zosúladzuje domáci štandard ochrany základných práv a slobôd so štandardom medzinárodným. Okrem toho je posledné zo spomínaných pravidiel „len“ potvrdením všeobecného záväzku Slovenskej republiky vyplývajúceho z čl. 27 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, podľa ktorého sa žiadna zmluvná strana nemôže dovoliavať svojho vnútroštátneho právneho poriadku ako dôvodu pre neplnenie medzinárodnej zmluvy. Na druhej strane však popísané výkladové postoje ústavného súdu vo vzájomnej spojitosti akoby naznačovali absenciu autonómneho normatívneho obsahu ústavy v časti, v ktorej sa prelína s dohovorom. Ak totiž platí, že výklad dohovoru ESEP normuje výklad ústavy

² Nepochikované uznesenie ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS 25/01.

³ Toto pravidlo ale má svoje výnimky, viď časť 2.3 článku.

⁴ Pozri napríklad rozhodnutia ústavného súdu vo veciach sp. zn. Pl. ÚS 29/95 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995, č. 8), sp. zn. II. ÚS 94/95 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995, č. 10), sp. zn. Pl. ÚS 7/96 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1997, č. 2), sp. zn. II. ÚS 58/97 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1998, č. 21).

⁵ Pozri napríklad nálezy ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 48/97 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1998, č. 16), sp. zn. Pl. ÚS 15/98 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, č. 1), sp. zn. I. ÚS 49/01 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2001, č. 56).

⁶ Nález ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 49/01 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2001, č. 56).

⁷ Id.

⁸ Pozri napríklad nálezy ústavného súdu vo veciach sp. zn. II. ÚS 48/97 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1998, č. 16), sp. zn. Pl. ÚS 15/98 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, č. 1).

ústavným súdom (ako to naznačuje už spomenuté rozhodnutie sp. zn. I. ÚS 49/01), pričom ústavu nemožno vykladať spôsobom odporujúcim dohovoru, znamená to, že ústava v časti, v ktorej nachádza svoj pendant v dohovore, má v zásade ten obsah, aký korešpondujúcim ustanoveniam dohovoru priznáva ESEP.

Tento záver v istom zmysle potvrdzuje aj spôsob, akým sa ústavný súd vysporiadal s ustanovením § 75 zákona č. 38/1993 Z.z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Podľa tohto ustanovenia, ktoré s účinnosťou od 20. marca 2002 vypustila posledná novela zákona o ústavnom súde (zákon č. 124/2002 Z.z.), ak by ESEP prijal na ďalšie konanie sťažnosť od ktoréhokoľvek jednotlivca, mimovládnej organizácie alebo od skupiny osôb, ktoré sa považovali za poškodené v dôsledku porušenia práv priznaných dohovrom alebo jeho protokolmi, opatrením, rozhodnutím alebo iným zásahom niektorého orgánu verejnej moci Slovenskej republiky, a vláda Slovenskej republiky o tom bola upovedomená, mala to bez meškania oznámiť ústavnému súdu, ktorý by začal konať podľa ustanovení zákona o ústavnom súde upravujúcich konanie v oblasti individuálnej ochrany práv a slobôd. Ústavný súd však aplikáciu tohto ustanovenia prakticky odmietol, keď všetky takto začaté konania zastavil bez akéhokoľvek meritórneho preskúmania vecí, dôvodiac okrem iného tým, že „vzťah ústavného súdu k európskemu súdu je založený na deľbe funkcií na základe princípu vzájomnej spolupráce, a nie konkurencie oboch súdnych orgánov... Ústavný súd pri svojom rozhodovaní musí dbať, aby sa nedostal do rozporu so skorším konaním a jeho výsledkom v tej istej veci na medzinárodnom súdnom orgáne rovnakého typu. Výsledok tohto konania napokon zaväzuje alebo bude zaväzovať Slovenskú republiku bez ohľadu na výsledok konania pred ústavným súdom. Z tohto aspektu sa potom prítomné konanie pred ústavným súdom javí ako nadbytočné a bez právneho významu na právne postavenie jeho účastníkov.“⁹

2.3 Ak by aj predchádzajúce úvahy mohli vyvolať dojem, že v slovenskom ústavnom poriadku majú kvalifikované medzinárodné zmluvy *de facto* prednosť pred ústavou, jednak takýto záver výslovne odmietol ústavný súd – napríklad v už citovanom rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 91/99 – a jednak jeho praktickú relevanciu znižuje práve ona kvalifikácia prednosti medzinárodných zmlúv podľa rozsahu zabezpečenia práv a slobôd. V tejto súvislosti je sťažajúcim rozhodnutie,

v ktorom ústavný súd uviedol, že tie z prípustných dôvodov obmedzenia slobody prejavu (tzv. legitímne ciele), ktoré uvádza čl. 10 dohovoru, ale ktoré idú nad rámec toho, čo umožňuje ústava, nemajú v Slovenskej republike povahu prameňov práva. Ustanovenia dohovoru teda majú povahu aplikovateľnej právnej normy – a „kolorujú“ výklad ústavy – len v prípade, že práva a slobody zabezpečujú vo väčšom rozsahu ako domáca právna úprava. V tomto rozhodnutí sa ústavný súd odhodlal aj na relatívne výraznú interpretačnú kreativitu, keď uviedol, že absencia relevantnej judikatúry ESEP neznamená, že by dohovor na danú vec nebol aplikovateľný. Ponúkol preto vlastný výklad dohovoru, vychádzajúc z tézy, že „národné orgány majú možnosť slobodne sa vyjadriť k uplatneniu dohovoru na svojom území. ...Ak špecifikácia práva alebo slobody zaručenej dohovrom na konkrétnu situáciu vyplýva z medzinárodného štandardu, je ním SR viazaná. Ak takýto štandard neexistuje, úlohou orgánov SR je spresniť podmienky, za ktorých sa v SR zaručuje ochrana práv a slobôd priznaných podľa dohovoru.“¹⁰

2.4 Uplatňovanie dohovoru má viacero verzií aj na jemnejšej úrovni rozlíšenia. V niektorých judikátoch napríklad ústavný súd uviedol, že v prípade, že ústavná úroveň úpravy verne „prenáša“ do vnútroštátneho právneho poriadku záväzky z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ústavná úprava slúži ako základňa praktickej aplikácie týchto záväzkov v právnej praxi Slovenskej republiky.¹¹ Ak sa preto navrhovateľ domáha vyslovenia porušenia základných práv a slobôd garantovaných v ústave a zároveň aj ľudských práv a základných slobôd garantovaných v medzinárodnej zmluve o ľudských právach a základných slobodách, ktorou je Slovenská republika viazaná, a ak v obsahu týchto práv a slobôd nie je významový rozdiel, zistením a vyslovením porušenia ústavou garantovaného základného práva alebo slobody sa naplní účel ochrany poskytovanej ústavným súdom. V takých prípadoch ústavný súd návrhu v časti namietajúcej porušenie práva alebo slobody podľa medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách spravidla nevyhoví.¹² Tento postup je v istom zmysle opäť „len“ potvrdením onej kvalifikácie z hľadiska rozsahu zabezpečenia práv a slobôd. Ak je totiž rozsah práv a slobôd podľa dohovoru v zásade rovnaký ako rozsah práv a slobôd podľa ústavy, nie je väčší a prednosť má teda vnútroštátna úprava. Ústavný súd to síce formuluje ako vyčerpanie účelu ochrany ústavnosti, v podstate ale ide o potvrdenie princípu subsidiarity dohovoru vo vzťahu k ústave – inými slo-

⁹ Uznesenie ústavného súdu vo veci sp. zn. ES 3/01 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2001, č. 61).

¹⁰ Nález ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 28/96 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1997, č. 7).

¹¹ Uznesenie ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 91/99 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, č. 7). Tento právny názor je doslovným prevzatím doktríny – pozri KLUČKA, J.: Miesto a postavenie medzinárodných zmlúv o ľudských právach v právnom poriadku Slovenskej republiky, Právny obzor 4/93, s. 323. Ústavný súd sa k nemu prihlásil aj v náleze sp. zn. I. ÚS 28/01 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2001, č. 51).

¹² Nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 28/01 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2001, č. 51).

vami, v zmysle tejto výkladovej schémy vstupuje dohovor do hry len tam, kde na vec „nestačí“ ústava.

V inom rozhodnutí však ústavný súd vyslovil, že za istých okolností môže mať konanie orgánu verejnej moci širšie implikácie než len tie, ktoré sú obsiahnuté v predmetnom ústavnom práve. Vyslovil tak v prípade, v ktorej jediným namietaným dôvodom porušenia bola skutková okolnosť spočívajúca vo vykonaní dôkazu mimo hlavného pojednávania, bez možnosti sporovej strany vyjadriť sa k nemu. Na prvý pohľad sa zdá, že ustanovenie čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, je v plnom rozsahu spôsobilé „vysporiadať“ sa s takouto situáciou a že vyslovenie porušenia tohto práva vyčerpáva účel ústavnej ochrany. Ústavný súd ale dospel k záveru o bezprostrednej súvislosti práva vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom s princípmi rovnosti zbraní a kontradiktórnosti občianskeho súdneho konania. V úmysle zasadiť predmetné ústavné právo do širšieho kontextu a rozvinúť doktrínálnu bázu jednotlivých komponentov práva na spravodlivý proces preto ústavný súd expandoval aj do sféry dohovoru, odvolal sa na niekoľko judikátov ESELP a vyhovel i návrhu na vyslovenie porušenia čl. 6 ods. 1 dohovoru.¹³

3. NIEKOĽKO SÚVISIACICH AKTUALÍT

O význame dohovoru pre nachádzanie obsahu ústavy ústavným súdom svedčí aj niekoľko aktuálnych príkladov. Nakoľko ide o veci, v ktorých v súčasnosti ešte prebieha meritorne preskúmvanie, nebolo by vhodné zachádzať do podrobností. Pre našu diskusiu je ale významné, že v centre ústavného diskurzu stojí práve judikatúra ESELP. Vo veci sp.zn. Pl. ÚS 1/02 prijal ústavný súd na ďalšie konanie návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „Národná rada“), ktorí namietajú nesúlady ustanovení § 102, § 103 a § 156 ods. 3 Trestného zákona. Využívajúc právomoc podľa čl. 125 ods. 2 ústavy, ústavný súd zároveň s prijatím návrhu na ďalšie konanie pozastavil účinnosť § 102 a § 103 Trestného zákona (hanobenie republiky a jej predstaviteľa), odmietol však pozastavenie účinnosti § 156 ods. 3 Trestného zákona, podľa ktorého kto hrubo ohovorí alebo urazí verejného činiteľa pri výkone jeho právomoci alebo pre tento výkon, potresce sa odňatím slobody až na jeden rok alebo peňažným trestom. Odmietnutie pozastaviť účinnosť § 156 ods. 3 Trestného zákona pritom ústavný súd odvodnil rozsudkami ESELP vo veciach *Lingens v. Rakúsko* a *Janowski v. Poľsko*, naznačujúc možné súradnice uvažovania o súlade trestno-právnej ochrany verejných činiteľov s právom na slobodu prejavu.

Rovnako zrejímavý je význam judikatúry ESELP vo veci sp. zn. I. ÚS 6/02, v ktorej ústavný súd rozho-

dol o prijatí návrhu na ďalšie konanie, dôvodiac tým, že „návrh navrhovateľa obsahuje taký dôvod porušenia ústavy a dohovoru, ktorý, aj s prihliadnutím na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. rozsudok *Baranowski v. Poľsko* z 28. marca 2000), nemožno na prvý pohľad bez akejkoľvek pochybnosti považovať za zjavne neopodstatnený a úsilie o preukázanie jeho opodstatnenosti za zrejme bezúspešné.“ Aj v tomto prípade teda ústavný súd už v rozhodnutí o prijatí veci na ďalšie konanie avizuje, ktoré zo štandardov ochrany môže považovať za významné pre rozhodnutie vo veci samotnej.

Podobných príkladov možno v judikatúre ústavného súdu nájsť viac. Ani jeden zo spomenutých príkladov samozrejme neznamená prejedikáciu meritorneho rozhodnutia ústavného súdu. Oba však naznačujú, že dohovor a judikatúra k nemu sa vzťahujúca budú plniť minimálne onú „podpornú“ a „orientačnú“ úlohu, ktorú im ústavný súd štandardne priznáva a že kľúčom k stanoviskám jednotlivých sudcov bude práve ich výklad príslušnej judikatúry ESELP a jej vzťah k nastoleným problémom vnútroštátnej právnej úpravy. Inými slovami, výklad ústavy bude do istej miery výkladom jednotlivých významových vrstiev dohovoru a judikatúry ESELP.

4. ZÁVER

Tak vehementný príklon k dohovoru a judikatúre ESELP, aký možno pozorovať v rozhodovacej činnosti ústavného súdu, nie je bežný ani v západnej Európe ani v krajinách strednej Európy. Domnievame sa, že nie je len funkciou dostupnosti dohovoru pre aktívne legitimované subjekty v konaní pred ústavným súdom, ale aj, a možno predovšetkým, úsilím o potvrdenie akejsi axiologickej konformity slovenského ústavného poriadku s tým európskym. Predovšetkým v období rokov 1994–1998 vznikli o tejto konformite dôvodné pochybnosti – intenzita a frekvencia útokov vtedajšieho establišmentu na základné hodnotové súradnice právneho štátu sa napokon odrazila aj v rozhodnutí orgánov Európskej únie o vylúčení Slovenskej republiky z tzv. prvej skupiny uchádzačov o členstvo v nej. V domácom verejnom priestore, v spojení s nízkym inštitucionálnym i politickým potenciálom vtedajšej opozície i prezidenta, viedla táto situácia k tomu, že práve ústavný súd sa stal jedným z posledných relevantných spojív medzi domácou ústavno-politickou kultúrou a európskymi verziami právneho štátu. Hľadanie opory v európskych štandardoch poskytovalo a poskytuje ústavnému súdu istý druh imunity pred atakmi zo strany nespokojných aktérov politickej scény – pre politika, ktorý hlása európsku integráciu, je totiž náročnejšie napadnúť to, čo je prezentované ako európsky štandard než to, čo sa opiera výlučne o do-

¹³ Nález ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 49/01 (Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2001, č. 56).

máci kontext a domáce doktrínálne východiská. V tejto súvislosti však nemožno opomenúť skutočnosť, že referenčná kategória tejto hodnotovej afinity sa po prípadnom vstupe do Európskej únie zmení a získa nový rozmer – inými slovami, do hry vstúpi napríklad aj Európsky súdny dvor (ďalej len „ESD“). Jednak sa ale predstavy o podobe budúceho vzťahu medzi ESEP a ESD líšia aj medzi tvorcami architektúry európskeho verejného priestoru a jednak je judikatúra ESD a európske právo ako také (nielen) na Slovensku veľkou

neznámou pre väčšinu právnych praktikov, vrátane orgánov aplikácie práva. Ak teda aj prehľad ponúknutý týmto článkom naznačuje stabilizáciu vzťahu slovenského ústavného poriadku a právneho rámca Rady Európy, dá sa očakávať, a snáď i dúfať, že táto rovnica získa v krátkej dobe novú premennú. Pred ústavným súdom tak bude stáť ďalšia úloha – prispieť k hľadaniu primeraných väzieb medzi jednotlivými prvkami komplexnej nadnárodnej štruktúry. To je však už téma na inú úvahu.